

Motion till riksdagen 2016/17:3554

av Désirée Pethrus m.fl. (KD)

med anledning av skr. 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att delmålet mäns våld mot kvinnor bör ändras till EU:s begrepp frihet från könsrelaterat våld och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om delmålet om jämn fördelning av obetalt hem- och omsorgsarbete och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett nytt delmål bör införas om att skapa goda förutsättningar för egna val när det gäller hem- och omsorgsarbete för både män och kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet med att förstatliga sjukhusvården bör ingå under delmålet jämställd hälsa och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inrättandet av en jämställdhetsmyndighet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Länsstyrelsen i Östergötland bör behålla sitt nationella uppdrag om hedersrelaterat våld och förtryck och att det bör permanentas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Brottsförebyggande rådet i uppdrag att återkommande göra kartläggningar av omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pröva Statskontorets förslag om en delegation för jämställdhetsstudier och användandet av befintliga myndigheter för löpande utvärderingar av jämställdhetspolitiska satsningar och tillkännager detta för regeringen.

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken

Liksom regeringen anser Kristdemokraterna att det övergripande målet för jämställdhetspolitiken ska kvarstå. Målet uttrycks som att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv.

Kristdemokraterna menar att grunden för jämställdhet mellan kvinnor och män är alla människors lika absoluta och okränkbara värde. Kvinnor och män ska ha likvärdiga förutsättningar och villkor för att kunna utveckla sin fulla potential. Jämställdhet är att människor, oavsett kön, har makt att forma sina liv utifrån sina egna önskemål. Det är en viktig uppgift att undanröja traditionella föreställningar, fördomar, strukturer och juridiska hinder som försvårar och förhindrar jämställdhet mellan kvinnor och män. Detta gäller familjeliv, arbetsliv och samhällslivet i övrigt. Det handlar inte bara om lagstiftning utan även om opinionsbildning och attitydförändringar.

Jämställdhetsperspektivet ska genomsyra alla politikområden. Det innebär att förslag och beslut ska analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv för att klarlägga möjliga konsekvenser för kvinnor och män.

Delmålet mäns våld mot kvinnor

Delmålet mäns våld mot kvinnor inbegriper alla yttringar av våld, fysiskt eller psykiskt, gentemot flickor och kvinnor och som utförs av män. Delmålet omfattar också hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och handel med människor för sexuella ändamål. Våld mot barn och våld i samkönade relationer har en stark koppling till delmålet men omfattas inte av förslaget, något som uppmärksammas och kritiserar av flera remissinstanser. Kristdemokraterna instämmer i kritiken och framhåller att våld i samkönade relationer också präglas av mekanismer som förekommer i olikkönade relationer. Liksom Socialstyrelsen vill vi framhålla risken att det föreslagna målet osynliggör våld i samkönade relationer samt våld mot män och pojkar. Brottsförebyggande rådets kartläggningar visar att det är ungefär lika stor andel kvinnor och män som utsätts för våld av en aktuell eller tidigare partner, våldet mot kvinnor är dock grövre och återkommande. Begreppet mäns våld mot kvinnor bör alltid kompletteras med begreppet ”våld i nära relationer”.

Ett delmål som avser att adressera yttringar av våld, fysiskt eller psykiskt, men begränsar sig till de där förövaren är en man misslyckas att i tillräcklig omfattning synliggöra offer såväl som förövare i relationellt våld. Det är därför bättre träffande att benämna målet på det sätt EU gör, som frihet från könsrelaterat våld.

Delmålet mäns våld mot kvinnor innefattar i dag också hedersrelaterat våld och förtryck. Hedersrelaterat våld och förtryck får en mycket liten plats i regeringens skrivelse trots att det arbete som bedrivs i dag påverkas kraftigt med regeringens förslag. Hedersproblematiken tar ifrån de drabbade deras frihet och flyttar kampen för människovärde, jämställdhet och likaberättigande långt bakåt i tiden. Hedersproblematik förtjänar att stärkas i de delmål som finns utifrån problemets allvar och långtgående konsekvenser för de som drabbas. För hedersrelaterat våld och förtryck är våldet patriarkalt men utförs av hela eller delar av en släkt, ett kollektiv som straffar. Regeringen skriver om avsaknaden av återkommande undersökningar kring omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck. Kristdemokraterna menar därför att

Brottsförebyggande rådet (Brå) bör få i uppdrag att göra större, återkommande kartläggningar likt den som gjordes 2009.

Delmålet obetalt hem- och omsorgsarbete

I regeringens skrivelse föreslås ett delmål för en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kristdemokraterna anser att det är bra om båda parter tar ansvar för arbetet med barn och hem. Hur familjer eller par väljer att fördela ansvaret för hem och barn påverkar andra delar av livssituationen, som ställningen på arbetsmarknaden, möjligheter till karriär och framtida pension. Traditionellt sett har kvinnor tagit ett större ansvar i hemmet. Effekten har blivit att kvinnorna varit borta mer från jobbet, halkat efter i löneutveckling och därmed också fått lägre pensioner.

Flera partier använder detta faktum som ett skäl att likrikta utformningen av föräldraförsäkringen och föräldraledigheten. Till exempel tillsatte regeringen i februari en ny utredning av föräldraförsäkringen där en del av syftet består just i att begränsa flexibiliteten ytterligare i föräldraförsäkringen men även föräldraledigheten. I detta delmål ingår det även att titta på en jämn fördelning av hushålls- och underhållsarbete. Kristdemokraterna anser att detta är helt fel väg att gå eftersom det inskränker familjers valfrihet och nedvärderar myndiga personers egna val. Vi anser inte att det är politikens roll att lägga sig i hur uppdelningen ser ut och vi ser inte heller några rimliga medel för att uppnå detsamma. Vi avstyrker därför detta delmål.

Kristdemokraternas lösning är i stället att undanröja hinder och skapa bättre förutsättningar för olika val, för såväl mammor som pappor. Valfrihet står inte i motsatsförhållande till ökad jämställdhet. Kristdemokraterna vill ge familjer fler valmöjligheter att välja den livsstil i allmänhet och barnomsorgsform i synnerhet som passar dem och deras barn bäst. Vi vill betona förutsättningarna snarare än att styra utfallet, vilket innebär en acceptans för att resultatet inte alltid blir detsamma för alla barnfamiljer. Olika utfall kan bero på att förutsättningarna är olika, men det kan också bero på att familjer eller par har gjort prioriteringar och val som får ekonomiska konsekvenser. Så måste det kunna få vara och det måste respekteras.

Kristdemokraterna har en liknande utgångspunkt när det gäller anhörigomsorg. Det är viktigt att de som vill sköta omsorgen om sina nära anhöriga har goda förutsättningar för detta. I det sammanhanget bör exempelvis frågan om möjlighet till tjänstledighet ses över och införandet av ett begränsat antal VAF-dagar (vård av förälder). För de som hellre vill ha äldreomsorg för anhöriga är det av stor vikt att det finns tillgång till en god omsorg med olika inriktningar. Alla åtgärder avseende anhörigomsorg måste inriktas på att stödja och underlätta olika val, inte att förhindra eller strypa möjligheter. Nära relationer är viktiga och ska värnas.

Mot bakgrund av ovanstående resonemang avstyrker Kristdemokraterna regeringens delmål om jämställt obetalt hem- och omsorgsarbete och föreslår i stället ett nytt delmål om att ”skapa goda förutsättningar för egna val gällande hem- och omsorgsarbete för både män och kvinnor”.

Delmålet jämställd hälsa

Kristdemokraterna välkomnar ett nytt delmål för jämställd hälsa. En av de viktigaste principerna för svensk hälso- och sjukvård är att befolkningen ska få vård på lika villkor. Trots detta finns det oacceptabla skillnader i medicinska resultat och kvalitet. Skillnader har funnits i årtionden och är ett problem som vi delar med alla jämförbara länder i världen, men det är inte skäl att acceptera skillnader i framtiden. Våra kunskaper om både hur skillnaderna ter sig och orsakerna till dem har ökat genom bland annat satsningen på öppna jämförelser av vårdens resultat.

Medicinsk kvalitet och medicinska resultat skiljer sig åt såväl för de stora folksjukdomarna som för mer sällan förekommande diagnoser och behandlingar. Det är inte rimligt. Det finns dessutom exempel som visar att hälso- och sjukvården riskerar att förstärka ojämlikheter som beror på bland annat kön eller socioekonomisk bakgrund snarare än att jämna ut dem.

För 151 år sedan tog landstingen över ansvaret för vården i vårt land. Då var medicinerna få och inte särskilt verksamma, då var tekniken väldigt primitiv jämfört med i dag. Om vi skulle börja från början med att bygga upp Sverige politiskt och administrativt, skulle knappast någon föreslå att sjukvården bröts ut från allt annat och underordnades 21 åtskilda landsting. För att hela befolkningen ska få likvärdig tillgång till vård och för att de resurser vi lägger på vården ska användas så effektivt som möjligt är det inte rimligt att fortsätta i en sedan länge föråldrad ansvarsmodell.

I dag opereras även mycket sällsynta cancerformer på tjugotalet sjukhus. Det leder till att de som utför en viss typ av behandlingar inte får göra det tillräckligt ofta och därmed inte får tillräckligt med fortbildning. Bristen på fortbildning är påtaglig inom flera av sjukvårdens verksamheter och det påverkar kvaliteten. Den nyligen avlämnade utredningen SOU 2015:98 Träning ger färdighet – Koncentrera vården för patientens bästa pekar tydligt på de vinster, både för den enskilda patienten och för samhället, med en mycket mer koncentrerad vård.

Ett ökat statligt ansvar för vården behövs om vi alla ska få del av de stora framsteg som hela tiden görs. Ett förstatligande av sjukhusvården är ett viktigt led i detta. Vi föreslår därför att en parlamentarisk utredning tillsätts för att överväga olika vägar för att uppnå en effektivare, mer rättvis, jämställd och jämlik vård, genom en mer ändamålsenlig uppgiftsfördelning mellan stat och huvudmän. Den demokratiska styrningen och den solidariska finansieringen av hälso- och sjukvården ska kvarstå.

Erfarenheterna från den norska omorganisationen med statligt huvudmannaskap är mycket goda. Våra länders många likheter talar för att den svenska vården bör lära av Norges erfarenheter. Vår slutsats är att det i våra respektive länder är staten som ska ha huvudansvaret för att säkra en god, effektiv och jämlik sjukvård även i framtiden.

Kristdemokraterna anser att en av de viktigaste förutsättningarna för att uppnå jämställd hälsa är ökad statlig styrning av sjukhusvården. Därför bör detta anges som ett specifikt arbete under delmålet jämställd hälsa.

Styrningen på regional nivå – länsstyrelserna som strategisk aktör

I regeringens bedömning för styrningen på regional nivå delegeras ansvaret för myndigheternas inre organisation till myndigheten själv. Det innebär att länsstyrelserna

inte längre åläggs att ha en särskild sakkunnig i jämställdhet. Positiva remissinstanser menar att detta kompenseras genom inrättandet av en ny jämställdhetsmyndighet. Kristdemokraterna vill dock understryka regeringens argumentation att borttagandet av kravet snarare främjar ett synliggörande för att jämställdhet är ett ansvar för hela myndigheten. I likhet med regeringen vill vi även understryka att med tillit som grund och minskad detaljstyrning bör man överlåta ansvaret för myndigheternas inre organisation på myndigheten själv.

Inrättandet av en jämställdhetsmyndighet

Regeringen vill inrätta en ny myndighet som samlar arbetet med att uppfylla de jämställdhetspolitiska målen. I dag upplever regeringen en fragmentarisk jämställdhetspolitisk organisation med brister i uppföljning, progression och långsiktig förändring.

Invändningarna från en rad tunga remissinstanser mot inrättandet av en jämställdhetsmyndighet är dock tydliga och tungt vägande. För Kristdemokraterna ingår remissvarens invändningar i en samlad bedömning att avslå förslaget.

Flertalet kritiska remissinstanser anser att underlaget och motiveringarna för inrättandet av en jämställdhetsmyndighet är tunt och saknar ett sammanhållande resonemang om varför en myndighet skulle tillföra en tillräcklig nytta för att motivera tillkomsten av en ny myndighet. Regeringen har inte utvecklat varför man identifierat storleken på årsarbetskraften som man gjort, varför myndigheten ska behöva innebära en kostnadsökning på 31 miljoner kronor utöver de 10 miljoner kronor som i dag tillsätts.

Varje ny myndighet som bildas i Sverige innebär ett nytt offentligt åtagande som skattekollektivet får bära. Under den tid Kristdemokraterna utgjorde en del av regeringsunderlaget verkade vi för att reducera antalet myndigheter i Sverige. Riksrevisionen råder regeringen att i första hand prioritera befintliga resurser och befintlig förvaltningsstruktur. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Ekonomistyrningsverket (ESV) invänder utifrån kostnadsperspektivet. SKL invänder också mot nya myndigheter utifrån den extra kontaktyta dess medlemmar måste förhålla sig till. Enligt ESV representerar en ny myndighet ett uppenbart dyrare alternativ för uppgiften som initialt inte heller kan leverera likvärdig nytta.

Regeringens bevekelsegrund om behovet av löpande utvärderingar av och strategiskt tänkande kring de jämställdhetspolitiska satsningarna har tidigare framhållits i Riksrevisionens utvärdering av alliansens satsningar. Samtidigt framhäver Riksrevisionen såväl som Statskontoret att den samverkan och kunskapssamling som myndigheten skulle innebära mycket väl kan utvecklas utifrån befintliga strukturer. Riksrevisionen understryker vidare vikten av att inrättandet av en ny myndighet är väl underbyggt utifrån ordentliga konsekvensanalyser, men finner inte att utredningen som ligger till grund för propositionen är tillräckligt fyllig i detta avseende.

I en tid när hedersproblematik utgör ett växande och uppmärksammat problem är arbetet gällande hedersrelaterat våld och förtryck som Länsstyrelsen i Östergötland under tio års tid bedrivit för att stödja brottsoffer och berörda myndigheter ett mycket viktigt och angeläget arbete. Intentionen från regeringen att inlemma detta arbete i den nya myndigheten riskerar att kraftigt försvaga den sakkunskap som byggts upp på området, det kan ta lång tid innan verksamheten är fullt återuppbyggd.

Regeringen hänvisar till hur dagens uppdrag till länsstyrelsen har tillfällig finansiering och att myndigheten därför innebär långsiktighet. Det bör därför påpekas att det var regeringen som senast i budgetpropositionen 2016/17 endast gav länsstyrelsen ett ettårigt förordnande, till skillnad från det femåriga den hade tidigare.

Remissinstanser pekar på hur en överföring av Länsstyrelsen i Östergötlands uppgifter riskerar påverka utvecklingen inom sakområdet mot en tillbakagång (Statskontoret). En fungerande verksamhet bryts ur sitt sammanhang, synergier går förlorade och arbetet missgynnas. Att verksamheten arbetar operativt med en telefonlinje ställer den som ett udda inslag i en myndighet som för övrigt arbetar med utredning och analys (Socialstyrelsen).

Regeringens skrivelse tecknar inte en bild där hedersproblematiken utgör en betydande del av arbetet för jämställdhetsmyndigheten. Detta är en brist eftersom hedersrelaterat våld och förtryck utgör en egen problematik att bedriva utvecklingsarbete kring.

Sammantaget utgör tunga remissinstansers och vår egen bild skäl för att avslå regeringens förslag att inrätta en jämställdhetsmyndighet.

Utöver vad som föreslogs i utredningen som ligger till grund för regeringens förslag, ämnar även regeringen inlemma uppdraget om prostitution och människohandel för sexuella ändamål vid Länsstyrelsen i Stockholms län, MUCF:s bidragsgivning till kvinnors organisering, delar av Uppsala universitets (NCK) uppdrag om mäns våld mot kvinnor samt uppdraget om att främja genusforskning och jämställdhetsintegrering vid Göteborgs universitet i den nya myndigheten. MUCF föreslog själva att deras verksamhet var lämplig att flytta, det framstår dock som komplicerat med en myndighet som verkar främjande såväl som utvärderande. För övrigt går det att konstatera samma risker som med överföringen av verksamheten i Östergötland. Kompetenstapp, tappat momentum och förlorad prioritet riskerar bli konsekvenser av beslutet.

Det finns ett behov av kontinuerlig uppföljning och analys, samordning och stöd på jämställdhetspolitikens område. Men Kristdemokraterna drar en annan slutsats än regeringen. För att bättre utvärdera jämställdhetspolitiska satsningar bör i stället andra myndigheter med kompetens inom jämställdhetsområdet användas. Statskontorets rapport En effektiv jämställdhetspolitik (2005:1) rekommenderar inrättandet av en delegation för jämställdhetstudier som också bär uppdraget att initiera forskning om jämställdhet. Statskontoret rekommenderar att utvärderingsuppdrag förläggs på verksamhetsspecifika utvärderingsmyndigheter som Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) eller Vårdanalys. Regeringen har ett ansvar för att samordna och utvärdera de jämställdhetspolitiska insatserna.

Désirée Pethrus (KD)

Jakob Forssmed (KD)

Penilla Gunther (KD)

Tuve Skånberg (KD)

Robert Halef (KD)

Aron Modig (KD)

Larry Söder (KD)